

Funkcje sklejane

Dariusz Borkowski

W

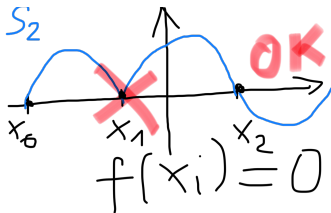
poprzednich rozdziałach zajmowaliśmy się problemem przybliżania funkcji za pomocą wielomianu. W tym rozdziale dopuścimy możliwość łączenia kilku wielomianów. Kluczowe w konstrukcji takiego przybliżenia, czyli funkcji sklejaney są miejsca łączenia. Musimy zadbać, aby końcowa funkcja sklejana było odpowiednio regularna.

Niech będą dane węzły wyznaczone przez pewną funkcję f .

x	x_0	$< x_1$	$\dots$	$< x_n$
y	$y_0 = f(x_0)$	$y_1 = f(x_1)$	$\dots$	$y_n = f(x_n)$

Funkcją sklejaną stopnia k nazywamy funkcję S_k spełniającą warunki

$$- S_k(x_i) = y_i,$$

- na każdym przedziale $[x_{i-1}, x_i]$ jest wielomianem stopnia co najwyżej k ,
- ma ciągłą $(k - 1)$ pochodną na przedziale $[x_0, x_n]$.

Zadanie 1. Znajdź funkcję sklejaną stopnia 1 interpolującą poniższe dane.

x	-1	1	2	3
y	1	0	4	1

Rozwiązanie: Funkcja sklejana musi być ciągła (ma zerową pochodną ciągłą) i składa się z wielomianów stopnia co najwyżej 1. Dla każdego przedziału musimy wyznaczyć wielomian, który jest funkcją liniową przechodzącą przez dwa punkty (x_{i-1}, y_{i-1}) oraz (x_i, y_i) .

$$S_1(x) = \begin{cases} \frac{x-(-1)}{1-(-1)}(0-1) + 1 = -\frac{1}{2}x + \frac{1}{2} & \text{dla } x \in [-1, 1) \\ \frac{x-1}{2-1}(4-0) + 0 = 4x - 4 & \text{dla } x \in [1, 2), \\ \frac{x-2}{3-2}(1-4) + 4 = -3x + 10 & \text{dla } x \in [2, 3]. \end{cases}$$

□

Zadanie 2. Znajdź funkcję sklejaną stopnia 3 interpolującą poniższe dane.

x	0	1
y	0	1

Rozwiązanie: Funkcja sklejana musi być wielomianem stopnia co najwyżej 3 i mieć ciągłą 2 pochodną. Zauważmy, że dowolny wielomian stopnia co najwyżej 3 przechodzący przez te dwa punkty jest rozwiązaniem np.

$$S_3(x) = x^2 \quad \text{lub} \quad S_3(x) = x.$$

Powyższe zadanie pokazuje, że funkcje sklepane stopnia większego niż jeden nie są określone jednoznacznie. Dlatego wprowadza się dodatkowe założenie o regularności takiej funkcji, a dokładniej o zachowaniu jej w punktach końcowych x_0 i x_n . Szczególnie ważne znaczenie w zastosowaniach praktycznych mają funkcje sklepane stopnia 3 od których żąda się aby druga pochodna w punktach końcowych wynosiła zero tzn. $S_3''(x_0) = S_3''(x_n) = 0$.

O takiej funkcji mówimy wówczas, że jest naturalną funkcją sklejaną stopnia 3.

Twierdzenie 1. *Naturalna funkcja sklejana stopnia 3 jest określona jednoznacznie.*

Wyznaczenie funkcji sklejanej sprowadza się do rozwiązania układu równań wynikającego z definicji. Poniżej podajemy schemat dla wyznaczania naturalnej funkcji sklejanej stopnia 3.

Schemat wyznaczania naturalnej funkcji sklejanego stopnia 3

Dane:

x	x_0	$< x_1$	$\dots$	$< x_n$
y	y_0	y_1	$\dots$	y_n

$$h_k = x_{k+1} - x_k,$$

$$d_k = \frac{y_{k+1} - y_k}{h_k},$$

$$u_k = 6(d_k - d_{k-1}),$$

$$m_0 = 0,$$

$$m_n = 0,$$

$$h_{k-1}m_{k-1} + 2(h_{k-1} + h_k)m_k + h_k m_{k+1} = u_k,$$

$$k = 1, 2, 3 \dots n - 1,$$

$$s_{k,0} = y_k, \quad k = 0, 1, 2 \dots n-1,$$

$$s_{k,1} = d_k - \frac{h_k(2m_k + m_{k+1})}{6}, \quad k = 0, 1, 2 \dots n-1,$$

$$s_{k,2} = \frac{m_k}{2}, \quad k = 0, 1, 2 \dots n-1,$$

$$s_{k,3} = \frac{m_{k+1} - m_k}{6h_k}, \quad k = 0, 1, 2 \dots n-1,$$

$$S_k(x) = s_{k,0} + s_{k,1}(x - x_k) + s_{k,2}(x - x_k)^2 + \\ + s_{k,3}(x - x_k)^3, \quad k = 0, 1, 2 \dots n-1.$$

Wynik: $S(x) = S_k(x), \quad x \in [x_k, x_{k+1}].$

Zadanie 3. *Znajdź naturalną funkcję sklejaną stopnia 3 interpolującą poniższe dane.*

x	0	1	2	3
y	0	0.5	2	1.5

Zadanie 4. Znajdź funkcję sklejaną stopnia 1 oraz naturalną funkcję sklejaną stopnia 3 interpolującą poniższe dane.

x	-1	0	2	3
y	1	-1	2	1

Zadanie 5. Napisz w MATLAB-ie program wyznaczający naturalną funkcję sklejaną stopnia 3. Skorzystaj z algorytmu eliminacji Gaussa, aby rozwiązać układ równań. Deklaracja implementowanej funkcji powinna być następująca:

$$S = \text{cubicspline}(X, Y),$$

gdzie

X – węzły interpolacji spełniające warunek $X(i) < X(i+1)$,

Y – wartości w punktach X ,

S – macierz współczynników wielomianów interpolacyjnych; w każdym wierszu zapisane są współczynniki odpowiedniego wielomianu.

Rozwiązanie: *cubicspline.m*

Zadanie 6. *Przetestuj program `cubicspline` dla wcześniejszych przykładów.*